

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. I. B. Artaldi cultus, natales et vitæ institutum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A

D

DE B. ARTALDO, ORDINIS

CARTHUSIANI, EP. BELLICENSI CONF.

IN BEUGESIA, GALLIÆ PROVINCIA.

J. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. B. Artaldi cultus, natales et vitæ institutum.

ANNO MCCVI.
Artaldus Car-
tusiæ Arce-
riensis in
Beugesia
alumnus,

Beugesiana provincia, quam nonnullis Sebusianam appellare placuit, Galliæ tractus est Rhodanum inter et Idanum situs: Idanus (l'Ains) eam a Brezia dividit; ceteri ejus limites sunt Burgundiæ comitatus, ager Geziacus, Sabaudia et Delphinatus. Le Bugey Galli vocant. Qua Rhodanum versus et Sissum (Sissel) urbem protenditur, exiguus quidam terræ tractus situs est, cui Vallis Romanæ (Val-Romey) nomen est inditum. Valromesium recentiores dicunt; alibi vero Veromæi vallem, et in Testamento Humberti, domini Montis-lupelli, anno 1256 condito, apud Guichenon in Bibliotheca Sebusiana centuria 1 pag. 148 Verrummeis appellatum invenio. Veronesium habet apographum nostrum Vitæ B. Artaldi, forsitan corrupte pro Veromesium, quod equidem ad Veromæi pagum accedit proprius. Porro in Valromesio et Gebennensi diocesi, cujus sedes Aniciacum Sabaudia Catholicorum discessione translata est, sita est Arveria, ubi B. Artaldus Cartusianorum, quorum Institutum erat amplexus, monasterium condidit et corporis sarcinam exiit.

licet a paucis
scriptoribus

2 Numero pauci B. Artaldi, Artoldi seu Arthaudi meminere scriptoris: in his Sammarthani fratres in Gallia Christiana, ubi de Episcopis Bellicensibus; D. Carolus Josephus Morotius in Theatro chronologico sacri Carthusiensis Ordinis pag. 43; Samuel Guichenonus in Serie chronographica episcoporum Bellicensium pag. 56 et 145: priore loco ex veteri Ms. canobii Portarum, in quo B. Artaldus Cartusianorum Instituto sese addidit, hæc compendio refert: Artholdus, adhuc et Carthusianus et Sanctus, dum hominum fugit frequentiam, ab hominum frequentia desideratur, et a solitudine et eremo d'Arvieres, lumine et cælo latitantem detegente, evocatur, et Bellicensi ecclesiæ præficitur circa annum salutis MCLXXXIV. Vix potuit bonus Vir per aliquot annos antistitis munere fungi, renuntiat ergo, renitente, sed nihil proficiente clero, etiam et populo, episcopatu, et ad solitudinem d'Arvieres, inter perpetua frigora, impiger reneat, ubi pie vivit, et pie moritur annosus valde: nam anno Salutis mccc, beatus Hugo, Lincolnensis in Anglia episcopus, senem, et Sanctum in cellula commorantem invisit.

et uno tantum
Martyrologo
celebratus;

5 E martyrologorum vero classe unus mihi Castellanus occurrit, qui B. Arnoldum Martyrologio suo Gallico hisce verbis, Latine redditis, ad diem 6 Octobris inseruit. Bellicæ in Brezia, Venerabilis Artaldus illius civitatis episcopus, ex Cartusianorum Ordine, cultus a populis ob

prodigia, quæ ad illius tumulum contigerunt: in quæ pauca observo. Brezia (la Bresse) Beatum ea de causa adscribit, quod Beugesia seu Baugesia haud raro scriptoribus Gallis pars sit Brezianæ provinciæ. Bellicæ vero propterea Beatum fortassis annunciat, quod hujus civitatis infulas gesserit: neque enim Belicæ B. Artaldo, quod quidem sciam, honores sacri spectatim exhibentur, neque illic sacræ illius exuvia, sed Arverie in diocesi Gebennensi seu Genevensi conquiscent. Porro Artaldum Venerabilis dumtaxat titulo a Castellano decorari, morari neminem debet: nam hunc sese titulum etiam vis adscribere, qui solenniori quidem, non tamen omni, cultu ecclesiastico carent, Castellanus ipse lectorem prævie monet.

cultum tamen,
maxime in
Ordine Car-
thusiano,

4 Ex horum vero numero esse B. Artaldum, Guichenonus docet, verbis num. 2 transcriptis subjiciens, beatum Virum non modo in opinione sanctitatis apud omnes ex hac vita decessisse, sed etiam ab Ordinis sui alumnis tanquam Beatum coli consuevisse commemoratione; quæ sequitur: Vir Dei Arthaudus, ex Carthusiano grege ad Bellicensem præsulatum arcatus, senio confectus, ad claustrum sui quietem rediens, in Arverie eremo in pace Deo spiritum reddidit. Deo gratias. Justus ut palma florebit. Versum sequens Oratio excipit: Da nobis, quesumus, meritis et interventione B. Arthaudi, confessoris tui atque pontificis, ita viam hujus vitæ in stadio laboriosi certaminis pertransire, ut, quæ mundi sunt, postponentes, ad æternam requiem valeamus pervenire. Per Dominum nostrum etc. Hinc itaque qualiscumque illius cultus liquet: Beati vero titulum illi propterea adscripsi, quod hoc tantum apud suos ex jam dictis gaudeat, quamquam Sanctum subinde appellatum fuisse, non ignorem. Fecit id, ut alios taceam, Joannes de Passelaigue, Bellicensis episcopus, qui anno 1640 Artaldi reliquias Arverie visitavit et veneratus est, in confecto ea de re instrumento quod apud Guichenonum citatum pag. 145 videre est.

qualemcum-
que obtinuit
sub Beati
titulo.

3 Sic habet: Anno Salutis millesimo sexcentesimo quadragesimo, die vero nona mensis Augusti, ego Joannes indignissimus episcopus Bellicensis, rogatus a venerabilibus patribus Priore, et Religiosis monasterii de Arveria Ordinis Cartusiensis, de consensu et permissione illustrissimi et reverendissimi D. Justi episcopi Gebennensis (quippe in cujus, ut dixi, diocesi Arveria sita est) ossa et reliquias sancti Artholdi, quondam Bellicensis episcopi, ex dicto Carthusiano Ordine assumpti, in quodam sepulchro lapideo, prope et extra parvam portam chori ecclesiæ dicti monasterii de Arveria ad Meridiem inventas visitavi, easque devote veneratus, ea, qua

A qua potui, reverentia reposui, sic signatum : Joannes episcopus Bellicensis, Fr. Claudius de Hée, Prior Petracastri (in *Beugesia*) convicator provinciae praesens, Fr. Claudius Rosier Prior Arveriae. *Pauca haec de B. Artaldi cultu sacro nobis innouerunt : pauca item de ejusdem Actis, priusquam ad Beati res gestas properemus, hic annotamus.*

Secundum
ejus Acta,
quarum noti-
tia datur,

6 Acta beati Artaldi ad Majores nostros misit D. Leo da Vasseur e cartusia Borboniensi prope Gallionem (Gaillon, in diocesi Ebrouicensi) anno 1667, ut ex ejus litteris partim ea de re scriptis didici : unde porro his illa acceperit, quo fuerint auctore conscripta, aut quo tempore, nec ex supradictis litteris, nec ex ipsis Actis eruere potui; ad horum calcem haec verba subjecta leguntur : Vita ejus ex Ms., sed quibus qualibuscumque, non additur. Fortassis ipsemet Leo, quae ad nos Acta transmisit, ex Ordinis sui documentis hinc inde collectis exaravit. Certe scriptoris aetatem ab Artaldi aetate paulo ut minimum remotiorem innuere videntur verba, quibus num. 7 prodigia divinitus patrata ad Beati tumulum Jugiter coruscasse ait. Sed quisquis is fuerit, id certum est, inter alia Ordinis sui documenta, praemanibus illum habuisse Vitam S. Hugonis, Lincolnensis episcopi, ab auctore aequali conscriptam, e qua, quidquid de Hugone, Artaldum Arveriae visitante, num. 6 refert, mutuatus est; neque forte deterioris notae sunt monumenta cetera, quae consulit. Acta equeidem satis sincere scripta apparent; licet naevi quidam in apographo nostro occurrant momenti levioris, quos suis locis indicabimus. Nunc Beati res gestas ex Actis audiamus.

natus sub an-
num 1101
nobili loco in
Beugesia,

7 Si B. Artaldus, quod Acta referunt num. 7, ex hac vita discesserit anno Christi 1206, aetatis vero 103, fuerit in lucem editus anno 1101 aut sequenti : Valromesium, cujus num. 4 notitiam habes, patriam habuit, ortus Patre nobili, domino de Sothnode, ut num. 4 in Actis diserte legitur. Jam monui, naevos quosdam, sed levioris momenti, in apographo nostro subinde occurrere, quales forte laet in voce Sothnode, pro qua verosimiliter scribendum Sotonod : hujusmodi enim locum, in Valromesio situm, Samuel Guichenonus in *Historia Brexiae et Beugesiae Gallice scripta*, part. 1 cap. 21, pag. 55 memorat, B. Artaldum Brexiae et Beugesiae viris illustribus his verbis adscribens : S. Arthaudus seu Artholdus, primus Carthusiae Arveriensis Prior, post quadragesimus septimus Bellicensis episcopus, domini de Sotonod in Valromesio filius. Porro Sotonod ex eodem Guichenono citato part. 2 pag. 106 castrum est in vico Songieu situm, cujus dominium in varias temporum lapsu familias, ibidem enumeratas, translatum fuit.

Sabaudiae
comitibus

8 His natalibus ortus, ad profanos honores et saeculi delicias aspirare B. Artaldus poterat : sed, inquit Acta, nobilitatem suam ad caelestem dignitatem consequendam convertit, calcatisque saeculi honoribus, ac aulae comitis Maurianensis spretis delitiis, Dei cultui se totum ab ipsa adolescentia dedicavit. Mauriana Sabaudiae tractus est, in quo civitas cognominis (S. Jean de Maurienne) episcopatu et comitatus titulo insignis ad Arcum fluvium; Artoldi aetate Sabaudiae comitibus parebat : sed Actorum scriptor, non modo Mauriennam, sed etiam Beugesiam, B. Artoldi patriam, cum adolesceret, penes Sabaudiae comites fuisse videtur innuere, cum tum patriae, Sabaudiae comitibus subjectae, quantum

Octobris Tomus III.

quidem apparet, tum nobilitatis suae titulo ad illorum aulam aditum Artaldo patuisse, non obscure significet : id vero difficultatis aliquid patitur, partim ex eo, quod B. Artaldus jam inde annis aliquot Cartusianum habitum prius gessisset, quam anno 1152, ut paulo post videbimus, Arveriensis Prior fuerit constitutus; partim vero ex eo, quod anno dumtaxat 1157 Sabaudiae comitibus Beugesiam cecidisse, nonnulli scribant.

AUCTORE
J. B.

9 In his Guichenonus, qui part. 1 Brexianae et Beugesianae Historiae cap. 9 pag. 18 Beugesiam scribit ab Henrico IV Imperatore Amedeo II Sabaudiae comiti, iis exceptis, quae in Beugesia Bellicensis episcopus, Nantuenses, Ambronienses et S. Ragneberti abbates possidebant, fuisse donatam anno 1157, quo tamen nullus Henricus imperabat. Verum ab hac sententia idem scriptor descivit lib. II cap. 3 Historiae Geneal. Domus Sabaudicae pag. 209 et seq., ubi Beugesiam Amedeo II Sabaudiae comiti ab Henrico III imperatore concessam scribit, cum hic anno 1077 per Sabaudiam Italiam adii, ut a Gregorio VII Romano Pontifice anathematis nexu solveretur : quo etiam loco priore sententiam, quam Pingonio tribuit, fabulosam appellat. Henrici in Italiam iter Lambertus Schafnaburgensis, scriptor aequalis, litteris tradidit, atque inter alia Amedeum ab Henrico provinciam quamdam Burgundiae (verosimiliter Beugesiam, regni Burgundici olim partem, et ditioni Sabaudicae vicinam) bonis omnibus locupletissimam impetrasse; quod postremam Guichenoni sententiam non parum confirmat; maxime cum alioquin statui nequeat, ut idem Guichenonus ait, quo pacto Beugesia ad Sabaudiae comites fuerit devoluta : ut adeo Actorum scriptor nihil hoc loci, quod temporum illorum historiae repugnet, videatur innuere. Quid porro de Artaldo memoret, audiamus.

tunc parente,

E

10 Artaldus, qui a teneris unguiculis divino cultui se totum addiderat, in tuto se esse non credidit, nisi ad innocentiam morum spontaneum vitae rigorem et perfectam mundi fugam adungeret : itaque, inquit Actorum scriptor, Carthusiam Portarum sub Bernardi, primi eremi (ejusdem) incolae et Prioris, sanctitate celebris, obedientia ingressus est. Tum B. Artaldum ab orationis studio, temperantia, vigiliis, animi demissione et accurata Cartusianarum constitutionum observantia, paucis quidem, non tamen mediocriter commendat, de quibus nec fas ambigere, nec opus est multa dicere : priusquam tamen alio progrediar, notitiam loci, in quo spiritualis militiae rudimenta potissimum hausit, ex Guichenoni Historia Brexiana et Morotii Theatro Cartusiano subijcio. Situm hoc Cartusianorum domicilium est in Beugesia haud procul S. Ragneberti oppido, S. Rambert Gallis dicto : originem suam debet Bernardo et Pontio, monachis Benedictinis, qui, ex Ambroniensi monasterio bona praesulis sui Desiderii venia arctioris vitae desiderio in locum vulgo Portes, ob rupes ita illic a natura dispositas, ut speciem quamdam portarum praeseferrent, sic nuncupatum, profecti et socii praedictisque sensim aucti, Cartusianum illuc institutum invexerunt.

Cartusianis
sese Institutis
addixit in
Cartusia
Portensi,

F

11 Ezstant ea de re ipsius Desiderii, Bernardum et Pontium a sua obedientia non modo solventis, sed et terras, quas in eremo Portarum Ambroniense monasterium possidebat, iisdem concedentis, litterae apud Guichenonum Beugesianis Monumentis insertae pag. 222 et seq. His

a Bernardo
Pontioque
condita :

98 ibidem

ACTORUM
J. B.

ibidem præmittuntur quædam Falconis Lugdunensis episcopi litteræ, ex Portensis monasterii archivis depromptæ. Datæ sunt anno 1141, Innocentii II anno duodecimo, quo Bernardus Portarum Prior (verba Falconis recito) et fratres, quos ei Dominus paulatim per incrementa temporum aggregavit in prædicta Portarum heremo per viginti quinque et eo amplius annos Christo Domino deservierant: unde Bernardum, qui B. Artaldum Cartusiano habitu induit, sub annum 1115 Portarum Cartusiam incolere primum cepisse, efficitur. Idem hic Bernardus, primus hujus nominis Portarum Prior et fundator, præter B. Artaldum aliosque insignes viros, S. Antheleum etiam, Belicensem pariter dein episcopum, cujus Acta ab auctore æquali conscripta habes in Opere nostro tom. V Junii a pag. 227, Cartusianorum Ordini adjunxit. Annus porro, sub quem Cartusianorum Institutum amplexus est Artaldus, ex ejus Actis num. 7, ubi anno 1206, a conversione sua 86 obiisse dicitur, annus circiter fuisse colligitur Christi 1120.

B § II. B. Artaldus Arverie Cartusiam erigit, fit Belicensis episcopus, virtutibus et miraculis clarus moritur.

Bernardo præceptore Artaldus sibi Deoque vacavit usque ad annum 1152, quo Guigo, Majoris Cartusie Prior, totiusque Ordinis Cartusiani moderator a S. Brunone quartus, novam in Beugesia suorum coloniam collocare constituit, annuente Humberto Genevensi episcopo: hunc Humbertum de Grandson apographum nostrum vocat; sed num recte? Sammarthani fratres in Episcoporum Genevensium serie Humbertum de Gramont anno 1152 consignarunt; sexto vero post hunc loco Aymonem de Granson. Sammarthanis consonat Guichenonus Bibliothecæ Sebusianæ centuriæ 2 cap. 12, ubi donationi Humberti episcopi Genevensis, qua Cartusie Majori decimarum immunitatem concessit anno 1154, hæc de Humberto subjicit in Annotatis: E Grandimontensi familia apud Bugesios antiqua et nobili. Ut sit, Humberti in Majori Cartusiam munificentia suadet, eundem Guigoni novam in Beugesia coloniam meditantis faciem sese pronumque exhibuisse. Guigo vero, cui B. Artaldi virtus atque industria probe perspectæ erant, non alteri, quam Artaldo rei totius executionem curamque commisit, qui (Actorum verbis utor) Vir obediens ac quietis amator vastam Arverie solitudinem, non longe a castro paterno sitam, saxis et spinis asperam, nivibus coopertam, solisque ursoris ac feris perviam, elegit.

qua dein anno 1152 commo-
diorem incipit
anno 1142

15 Admovit manum operi Artaldus anno, ut dixi supra, 1152, totumque decennium loco illo inculto et aspero in magna penuria rerum perduravit; sic enim pergunt Acta: Ad quam anno Domini millesimo centesimo supra trigesimum secundum cum aliquot piis fratribus ascendens, in convalle, quæ modo Cœmeterium dicitur, vili opere, cellulas seu tuguriola construxit, ibique per decem annos in magna rerum penuria, divitiarum tamen spiritualium abun-

dantia locuples, omnibus asceticis exemplo factus, quo pacto humilitatem exercere, mundum ac seipsum spernere, Deum autem unice colere, et pie orare deberent, angelicam exegit vitam. Interea Humbertum in Genevensi cathedra excepit Arducius de Foucigni, qui non minus se Cartusianis Arveriensibus ac Humbertis, munificum præbuit: etenim B. Artaldi sociorumque virtutum odore illectus, quam incolebant sedem, coram ipse inspicere voluit, cujus asperitatem admiratus, auctor B. Artaldo exstitit, ut in paululum commodiorem locum se suosque transferret, pollicitus, tum operam suam condendis novis ædibus non defuturam, tum curaturum sese, ut Amedei III Sabaudie comitis, aliorumque insignium virorum, ad opus adeo pium liberalitas præsto esset; uti reipsa egregie præstitit.

14 Arducius enim, ut aiunt Acta, Arveriensis Carthusie decimas, ad se spectantes, dedit, ejusque hortatu Amedeus III et Humbertus, Belli-Joci dominus, symbolum quoque suam contulere; in quam rem Humberti, Sabaudie comitis, Amedei III filii, et Humberti, Belli-Joci Domini, litteræ citantur in Actis. Idem confirmant Thomæ Sabaudie comitis litteræ apud Guichenonum in Monumentis Beugesie pag. 177, quarum tale initium est: Ego Thomas comes Sabaudie et Marchio in Italia. Omnibus presentem cartam inspecturis notum facio, me pro remedio animæ nostræ et parentum nostrorum, in mea custodia domum Arverie suscepisse: cum enim prædicta domus prædecessorum nostrorum elemosynis sit fundata, justum est: eam tamquam res proprias me defensare. Mando igitur etc. Eadem de causa Ludovicus, Belli-Joci dominus, Arveriensem domum in patrociniis suum ac tutelam suscepit editis ea de litteris, quas apud Guichenonum citatum videre est integras, et inde excerpto sequentia: Ludovicus dominus Bellijoci, universis, ad quos præsentis litteræ pervenerint, salutem et dilectionem. Quoniam certum est, antecessores nostros pro salute animarum suarum domum Arverie Carthusiensis Ordinis cunctis diebus suæ vitæ dilexisse fortiter et defendisse, tamquam illam, quæ ab ipsis fundata... existit... nos prædictorum antecessorum laudabilem consuetudinem sequentes... volumus eandem domum et res ipsius... defendere ac manu tenere etc.

15 Hinc etiam Amedeus III, et hujus filius Humbertus III, Sabaudie comites, Arveriensis Carthusie limites confirmarunt, ut intelligitur ex Humberti litteris apud Guichenonum in Monumentis regie domus Sabaudie pag. 57; ubi sic Humbertus loquitur: Ego quoque Humbertus filius ejus comes, patre meo jam defuncto, hoc ipsum laudo etc. Nullæ ex his litteris pro illius ætatis incuria annum, quo datæ sunt, exprimunt. Ex Guichenoni sententia Sabaudiam tenuit Amedeus III ab anno 1105 usque ad annum 1149; inde Humbertus III usque ad annum 1188; cui proxime successit Thomas hujus nominis I. Humbertum vero Belli-Joci Beaujeu (in diocesi Matiscenensi) dominum in Arveriensem Cartusiam munificum fuisse, infra mox videbimus. Duxit Humbertus hic in uxorem Alistiam, Amedei III Sabaudie comitis filiam, unde in Actis S. Artaldi num. 5 Humberti III Sabaudie comitis Sororius appellatur. Consule, si lubet, Guichenoniam regie domus Sabaudie Historiam pag. 250. Atque hi quidem Artaldo condendis novis ædibus adjutores fuere præcipui: nec defuerunt alii, quorum

D

suasu et ope
Arducci epi-
scopi Geben-

E

F

nensis,
uti et aliorum